

Füruzan'la, Yetmişli Yılların Edebiyat Ortamından Günümüze

Yasemin Yazıcı

Yetmişli yıllar, edebiyatımızda kadınların yazın hayatımıza daha çok katıldığı, düşünsel, siyasal ve eylemsel ortamın da etkin olduğu bir dönemdi. Kadının kendi kimliğini eşit insan düzleminde algıladığı ve Batı'dan gelen feminist dalgalarla bezelenen farklı bir iklimdi. O günlerden günümüze gelen pek çok değerli yazar, özellikle yazan kadınlara öncü oldular. Kendi iç dünyaları, birikimleri, bakış açıları, yetenekleriyle sonraki yazar kadınlara da yol açtılar.

Bizler de kendi birikim ve yeteneklerimizle kendi yazın süreçlerimizi sürdürdük... Sürdürmekteyiz.

Elbette bu dönemsal etkilenmeler bire bir örtüşmelerle sürmüyor...

Herkesin yazınsal gücü, kendi hayatının pınarından geliyor...

Füruzan, çoğu edebiyatseverin her zaman okuduğu, izlediği bir yazar oldu. Tanınan, ama günün söylemiyle *medyatik* olmayan bir yazar. Kitapları yeni baskılarını sürdürürken, o kendi yaşamının kıyılarında, edebiyat, sinema ve güzel sanatlar etkinliklerinde, kendini kendisi için yeniden oluşturuyor. Belki de her aklımdan geçeni yazıya dökmemesinin ardında bu bilgi ve gerçek yapıt olgusunu duyumsama titizliği var.

Kendisiyle buluşmalarımızda, değişik konulardan konuşuruz.

Kitaplardan, sinemaya ve sergilere uzanan çok seçenekli bir söyleşi gezisine çıkarız.

Geçen günlerin birinde, bu konuşmalarımızdan birini yaparken, bu kez *İmge Öyküler* için kayda da geçirdik.

YY: Sevgili Füruzan, yetmişli yıllara geri döndüğümüzde, yapıtlarımızın hem gençler hem de yetişkinler tarafından çok sevildiğini görüyoruz. Hepimiz yıllarca çok etkilenmiş yazdıklarınızdan... Çevremizde yaşayan sıradan insanların iç dünyalarındaki derinliklere, sizin kaleminizden pek çok yolculuk yaptık. O günlerin ortamını düşündüğünüzde neler anımsıyorsunuz?

Füruzan: 1970'ler dünyada da çok başka soruların, sorumlulukların, durumların yaşandığı yıllardı. 1960'larda başlayan tartışmaların özgürlük, bağımsızlık isteklerinin sokaklarda, üniversite kampuslerinde, sendikalarda yer bulduğu yıllardı. İnsanlık, teknolojinin giderek güçlendiği vurucu silahları II. Dünya Savaşı'nda yakından tanıdı. Özellikle barışa ulaşmanın son noktası

sayılan atom bombasını düşünürsek yeniden... Yapılan bu barış (!) anlaşmalarının ardından Atlantik'in ötelerinden bir ülke Amerika, 1950'lerde adamakıllı bir biçimde dünya sahnesinde göründü. Büyük yıkımlar yaşamış Avrupa, halklar, haklar soru-

felsefeciler, düşünürlerde... hemen anımsanacak adlar, Amerika'da Marcuse, Avrupa'da Sartre ve kimileri itirazlarıyla kalabalıkların arasındaydılar. Bu ilerici beklentilerin saflık boyutları daha sonra ortaya çıktı. Şili'de darbeci Pinochet, seçimle gelen bir

“Türkiye 1970'leri, 60'ları tüm bu olayları görerek, okuyarak, yaşayarak geçirdi.

Bu kaçınılmaz bakışın içinde eğilimlerinden, etkilenmelerden elbette uzak kalmadı.

Paylaşımçı yaklaşımlar coşkuyla alkışlanıyordu.

Bu yaklaşımları bugün bile vurdumduymazlıkla eleştirmekten çok, anlamak gerek. Ben bu konuda böyle düşünüyorum.”

nuyla yakından ilgilenen aydınların, öğrencilerin yükselen eleştirilerine bir ara kulak verir gibi oldu. Özellikle Alman entelektüelleri ve üniversite öğrencileri, Fransızlarda başta Sartre olmak üzere öğrenciler Ceza-yir'deki sömürgeci yaklaşımları için hükümetlerini amansız bir tutumla eleştiriyorlardı. Amerika'yı da benzeri çıkışlar kuşatıyordu. Afro/Amerikalılar yüzlerce yıllık acılarının baskı ve ezinç sesini ilk kez alanlarda duyuruyorlardı. “Özgürlük hemen şimdi” sloganı yankılanıyordu her yerde. Beyaz ve Siyah Amerikalılar tarihlerinde ilk kez görülmemiş bir ortak resim oluşturuyorlardı. Dünya sanki yeni bir Rönesans dönemine adım atıyordu... Böylesi beklentiler değişik coğrafyalara dalga dalga yayılıyordu. Öğrenci hareketlerinin içinde ünlü

solcu liderin, Allende'nin bile yerinde kalamayacağını zorbalıkla dünyaya göstermiş oldu. Bu dönemin olumsuz, acı dolu örnekleri sayfalar, hatta ciltler doldurur.

YY: Herhalde 47'liler de bu ciltlerden biri... Sizin kendi ülkenizin vicdanı olma duyarlığınıza uygun bir yapıt... Bu ilk romanınızla 1975 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü de kazanmıştınız. Dünyada esen bu düzen karşıtı rüzgârların, kendi yurdumuzdaki etkilerini anımsarsak...

Füruzan: Türkiye 1970'leri, 60'ları tüm bu olayları görerek, okuyarak, yaşayarak geçirdi. Bu kaçınılmaz bakışın içinde eğilimlerinden, etkilenmelerden elbette uzak kalmadı. Paylaşımçı yaklaşımlar coşkuyla

Fotoğraf: Mehmet Acar

alkışlanıyordu. Bu yaklaşımları bugün bile vurdumduymazlıkla eleştirmekten çok, anlamak gerek. Ben bu konuda böyle düşünüyorum. 2. Binyıl biterken Fukuyama'nın "tarihin sonu geldi" açıklamasının ürpertici vurgusunu neoliberallerden başkası önemsememeli bence. 1960'lardaki tek tük yazdıklarında daha çok bireyin toplumda ona pay olarak sunulmuş hayatındaki olumsuzluklara eğildim, fakat bunu bir şablon düzeyinde çözerek değil. Üstelik istesem de bunu yapabilmem olanaksızdı.

YY: Neden böyle düşünüyorsunuz?

Füruzan: Çünkü okumayı ilk çözdüğüm okul öncesi yıllardan başlayarak tutkulu bir kitap düşkünlüğüm vardı. Evde bir kitaplık 'zenginliği' ya da bana yol gösteren büyük-

ler yoktu, olmadı da. Derler ya eline ne geçerse okuyan bir çocuk... yeter ki harfler dizimini çözebilirsin, sözcükleri tanırsın. Sözcüklerin gücü karşısında büyüleniyordum... en gündelik olanları bile öğrendiğimde, onların işaret ettiği nesnelere, durumlar olağanüstü bir değişime uğruyordu kafamda. Kokular, renkler, duygular sıralamasını, nasıl da iç içe geçirebildiğini küçük bir çocukken duyumsadığımı söyleyebilirim.

YY: O yıllara ilişkin anılarınız da vardır tabii... Hangi kitaplar sizi etkiledi örneğin?

Füruzan: Evet... Anımsıyorum da, ilkokul üçteydim. Camlı bir kapısı olan küçük kitaplıkta, öğretmenimin izniyle kitap dizini arasından seçtiğim bir kitabı *Grazielle*'yi al-

mıştım. Adı beni etkilemişti. Lamartin'in bu şiirli aşk öyküsü şaşırtıcı utku duygularıyla doldurmuştu beni. Sözcükler daha da anlam kazanmıştı. Ve ben artık kitaplar dünyanın bir tutuklusu olmuştum. Bu ne bulursam okumalarla, yolum daha seçkin okumalara açılmıştı. Benim öğrencilerim dünyanın, bir anlamda da Türkiye'nin usta yazarları oldular hep. Yazmaya koyuldu-

tün olduğunu, bölünmelerin kimlerce ve nelerle sağlandığını gösterebiliyorlardı... ya da ben öyle gördüm, görüyorum. Her gerçek edebiyat, sanat akımı yaklaşımı bu hayati noktayı taşıdı, zamanları aşan yolculuğunu sürdürüyordu ve ben bunu öğrenmiştim. Edebiyatım böylece adamakıllı sindirip kendim kıldığım ölçülerle oluştu sanırım.

“Gabriel Garcia Márquez ünlü romanı *Yüz Yıllık Yalnızlık*'ın okurlardan gördüğü dinmez hayranlığın nedenlerine değinirken

‘... Bu romanı büyük bir dikkat ve keyifle okuyan ve hiç şaşırmayan sıradan insanlar tanıdım.

Şaşırmadılar, çünkü ben onlara hayatlarında yeni olan hiçbir şey anlatmamıştım...’ diyor.

Bu özellik, günümüzde uzun uzun tartışılması gereken bir saptama.”

ğumda onların öğretisi öylesine sağlam bir yol göstericiydi ki, sıradanlıktan, akıl vermelerden sanırım beni korudu. Oysa daha önce de değindiğim gibi “çıkış yolunuz budur unutmayın!...” demekte olanların içinde yoktum. Hatta benim yazarlığımı eleştiren yazarlar “Bir burjuva duyarlılığından öte bir şey yoktur” yazdıklarında “çünkü o burjuvadır” demişlerdi. Ben her zaman sürdürdüğüm tutumumla, bu tür açıklamaları hiç yanıtlamadım. Çünkü o büyük yazarların yapıtlarından öğrendiklerimden biri de, her yazarın kendi zamanı ve o zamanın tarihsel, sosyolojik, ahlaki oluşumunu yansıttığıydı. Ve o kitaplar dünyanın, insanların bir bü-

YY: O dönemin edebiyata, sanata yaklaşımındaki düşünsel oluşum ve bunun verdiği atmosfer de etkili olmuştur diye düşünüyorum; ama gene de her yazarın bireysel seçimleriyle var oluyor yazın hayatı... Kendi yapıtlarınızın başarısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Füruzan: Evet, o günlerin yazın ortamının davranış eleştirisi, yaklaşımları bu kaynaklardan besleniyordu diyebilirim. Okurların otuz yılı aşan ilgisini en iyi nasıl açıklayabilirim diye düşünüyorum. Gabriel Garcia Márquez ünlü romanı *Yüz Yıllık Yalnızlık*'ın okurlardan gördüğü dinmez hayranlı-

ğın nedenlerine değinirken "... Bu romanı büyük bir dikkat ve keyifle okuyan ve hiç şaşırmayan sıradan insanlar tanıdım. Şaşırmadılar, çünkü ben onlara hayatlarında yeni olan hiçbir şey anlatmamıştım..." diyor. Bu özellik, günümüzde uzun uzun tartışılması gereken bir saptama. Aykırı ne yazabilirim de ilgi çekebilirim yaklaşımlarının giderek çoğaldığını dikkate alırsak... "Nasıl yazarım, nasıl aktarabilirim? Dille kurduğum bağ bu konu için yeterlilik, canlılık taşıyabilir mi?" sorularını bir yana bırakıp, "Aykırıyı, şaşırtıcıyı nasıl bulurum"un peşine düşmek gerçekten sıradan geliyor bana.

YY: Belki birileri bunun üstünde artık düşünüyorlardır diye umut ederken, biz biraz daha geçmişte kalalım isterseniz... İlk öykü kitabınız *Parasız Yatılı*'nin edebi serüveni nasıl oldu? Üstelik bu ilk kitabınızla Sait Faik Hikâye Armağanı gibi değerli bir ödülü kazandınız. Edebiyat dünyasına böyle güzel bir giriş yapmanın yanı sıra yazarlığınızın ilk günlerinde kimi zorluklarla da karşılaştınız mı?

Fürüzan: Yazar olmak amacıyla sanatlarla kopmaz bir bağ kurduğumu söyleyemem. Böyle bir tasarım doğrusu yoktu. Kendimi, çevremi, dünyayı ve dünyaya sanatçıların çağlar boyu yaptığı katkıları öğrenmek ve anlamak amacıyla bağlıydım bütün bunlara. İnsan olma serüvenimdeki varoluşumun bilincine ulaşmak istiyordum... Acıların, haksızlıkların karşısında direnenlerin, kabul görmeseler bile inandıklarını sanatla-

rında sürdürenlerin sürekli peşindeydim. Yıllar sonra bende oluşan, yazılmayı bekleyen kişiler, durumlar, hayatlar olduğunu ayırmadım. 60'ların ortalarında çok ilginç bir tartışma başlamıştı dergilerde, 'Öykü Öldü' başlığı altında. Bu,

beni de düşündürmüştü. Yazın türlerinin en etkililerinden biri olan öykü, bizim edebiyatımızın bir önceki usta örneklerinin gücünü taşıyor muydu artık? *Papirüs Dergisi*'ni çıkaran değerli yazarşair Cemal Süreya, bir gün dergiye öykü yazmamı önerdi. Böylece *Parasız Yatılı*'nin ilk adımı atılmıştı diyebilirim. Daha sonra o güzelim dergi kapanmak zorunda kaldığı gün Cemal Süreya'ya götürdüğüm iki öyküden birini *Yeni Dergi*'ye vermemi önerdiğinde, Memet Fuat'ı tanımadığımı, bu açıdan elimdeki 'Su Ustası Miraç' öyküsüyle oraya gitmekten çekindiğimi açıklayınca, o gülerek, "geçen yıl yayımladığın tek öyküyü, 'Taşralı'yı Memet Fuat yıllık seçkisine aldı, unutma" demişti. Sonra, hayatımda tanıdığım en onurlu, en dürüst kişilerden biri olan Memet Fuat'la, yani çoğumuzun andığı gibi "Memet Ağbiy"le tanıştım ve bu iki öykü Nisan 1970'de *Papirüs*'te 'Nehir'; *Yeni Dergi*'de 'Su Ustası Miraç' yayımlandı. Öykülerim kitaplaşmadan önce dergilerin, gazetelerin sayfalarında gerçekten yoğun bir ilgiyle karşılandı. *Parasız Yatılı*'nin henüz altmış say-

fasını kapsayacak kadar öykü yazmış olmama karşın, Ankara'dan Bilgi Yayınevi'nden kitap önerisi aldım.

YY: Gerçekten çok hoş bir edebi karşılama olmuş sizin için. Hele şimdiki zamanların keşif coşkusundan yoksun bir edebiyat ortamında yaşarken... Neler anımsıyorsunuz o ilk kitap heyecanından?

Füruzan: Hiç unutmuyorum. Karların bastırıldığı bir kış günü arabayla yola çıktık. Hereke'de apak soğuk bir örtü altında mola vermek zorunda kaldık. Sevgi, tutku dolu bu yolculuk bana arsız 19. yüzyıl Rus edebiyatından unutamadığım kar kızaklarının çınlamalarıyla dolu bir zamamı da getirdi. Hiç unutmadım o yolculuğu, unutamam da ölene değin. Edebiyat çağrışımlarımda çok etkili resimler oluşturdu her zaman. Kitaplaşacak bir metnin tartışmasını sevgili bir yakınımla, olağanüstü kar kandilleriyle bezemiş bir İstanbul Ankara, baskıya giden bir metnin yolculuğunun güzelliği bitiminde, 1971 Şubatındaki ilk baskısıyla *Parasız Yatılı* tamamlandı. Sonra, seçici kurulun oy birliğiyle vardığı değerlendirme sonucunda 1972'de Sait Faik Ödülü'yle buluştu.

YY: Ancak eski dergilerdeki kimi tartışmaları okuyunca, doğrusu o günlerin edebiyat dünyası da pek masum görünmüyor... Yazınsal etikle duygusal tepkileri bir türlü birbiriyle denk düşüremeyen bu durum hâlâ süregeliyor sanki. Sizin için de hep güllük gülistanlık olmadı değil mi?

Füruzan: Evet, ne yazık ki... Bu ödülün başına eklenen “ödülü alan ilk kadın yazar” açıklaması, kimi yazarlarca garip diyebileceğim eleştirilere maruz kaldı. Ben ve değerli yakınım, bu eleştirilerde yer alan argo bir sözcüğü anlayamadığımızdan, sözlüğe baktığımızda şaşkınlığa düştük. Böylesine bir tenezzülün, ikiyüzlülüğün yer aldığı çevrenin, okumuşların, edebiyatçıların çevresi olduğuna hiç inanmak istemedim. Yazdıklarımı yayımlatmakta güçlüklerin olmadığını görüyorsunuz. Fakat bazı yazarlar bu ödüle, kitabıma, Memet Ağbiy'nin “Füruzan edebiyatımızda bir olaydır” saptamasına yatışmaz bir öfke duydular; yazarlığımın olumlanmasına tahammül edemediklerini okuyup yaşadığım günlerin nice yazılı kanıtı var. İşte ortamın büyük bir bölümünü bu şahıslar oluşturuyordu. Yine de bu bayağılığa varan yaklaşımların dışında öylesine yüceltici değerlendirmeler yapıldı ki, onları sevgiyle anmalıyım. Ece Ayhan, Sezer Tansuğ, Fethi Naci, Rauf Mutluay, Tahsin Yücel, Orhan Barlas, Oktay Akbal, Mehmet H. Doğan, Erdal Öz, Aziz Nesin, Selim İleri, Adnan Binyazar ve diğerleri... Değindiniz gibi, benzer örnekler günümüzde de yaşanıyor. İnsan doğası mı demeli buna. Bence böylesi özür götürmez bir açıklama etik ve estetik açıdan rahatça yapılabilir mi? Sanmam. Etik ezilip geçildiğinde estetik hep yalpalalar.

YY: Tüm bunlara karşın, sanırım yine de ölçütler bugünlere göre daha edebi nitelikteydi. Bu saptama yalnızca yazın ortamı için

değil, karşılıklı bir etkileşimle yayın, eleştiri, okur ilişkisiyle de ilintili. Şu sıralar iyice geriye çekilen, o genel edebiyat kaygısına sahiptiler en azından diye düşünüyorum...

Fürüzan: Evet, doğru. Böyle bir edebiyat ölçütü, kaygısı vardı ve elbette kaçınılmazdı. O yılların yetkin adlarından kimilerini birlikte anımsayalım. Bilge Karasu, Yusuf Atılgan, Vüs'at O. Bener, Nezihe Meriç, Onat Kutlar, Sevgi Soysal, Oğuz Atay... gibi yazarlar, nice unutulmaz şiirlerin şairleri...

varlığı, inanç, inançsızlık..." diye açıklayınca, "Ah! Fyodor Mihailoviç, bilseniz ne kadar ilginç ve yeni konular işleniyor genç yazarlarca, oysa siz hâlâ..." "Olabilir" diyor Dostoyevski, "iş ciddiye binince kalıcı olanları zaman gösterecektir".

“Medyanın tanımlanmış tüm ulaşım biçimlerine ait özendirmeler, düşünüp tartışmayı değil oyalanmayı yeğleyen tek tip bir insan oluşturuyor. Şu ünlü küreselleşme söyleminin yoksullaştırdığı birey, her anlamda bir yerlere koşuştururken, düşünememe sürecinin hızıyla, kabuk bağlayan duyularının içine çekiliyor. Hani şu kutsanıp duran ünlü yeni birey efsanesi, nerede o?”

çünkü okurun bilinci daha bilenmişti diyebiliriz. Yaşanan dünyayı, kendi deneyimlerini, bilgilerini özgün bir edebiyat örneğine okurken aktarabiliyorlardı. Fakat günümüzdeki algılamalar, vurucu moda etkilerle yazında örselenirken, örselenmelerin ana nedenlerinden çok, yazık ki yazındaki arayışlarda ilgi çekme çabalarını daha sık görüyoruz. Bu, bana sık sık söylediğim bir anekdotu anımsatıyor yeniden. Dostoyevski *Karamazof Kardeşler*'i yazarken o günlerin sanat ortamının yeni(!)'lerini alkışlayanlar, kendisine Karamazofların konusuyla ilgili soru yönelttiklerinde “Merhamet, Tanrı'nın

YY: Evet, anımsıyorum ben de... Bu anekdotu çoğunlukla kötümser anlarda sıklıkla yinellersiniz. Ancak şimdilerde dünya edebiyatı da benzer sıkıntılar içinde görülüyor... Bizdeki yansıması da kaçınılmaz ...

Fürüzan: Bu durum neredeyse tüm dünyada böyle. Postmodernizmin giderek kolaylaştırıcı kaygan bir zemin oluşturduğu 3. bin yılda, yüksek kültür, popüler kültür ayrımı öylesine önem kazanıyor ki. Kitlelere ulaşması amaçlanan popüler kültür övgüsü köreltici boyutlarda alan kazanıyor. Medyanın tanımlanmış tüm ulaşım biçimlerine ait

özendirmeler, düşünüp tartışmayı değil oyalanmayı yeğleyen tek tip bir insan oluşturuyor. Şu ünlü küreselleşme söyleminin yoksullaştırdığı birey, her anlamda bir yerlere koşuştururken, düşünememe sürecinin hızıyla, kabuk bağlayan duyularının içine çekiliyor. Hani şu kutsanıp duran ünlü yeni birey efsanesi, nerede o? Bu durumu yabancılaşma kavramı karşılayamaz. Hayır, bu, bir yitme hali. Yalanların bu denli inanılarak söylendiği bir yüzyıl daha önce yaşandı mı? Evet, inanarak söylendiği, üstelik bunca haberleşmenin(!) oluk oluk sağanaklarla üstümüze boşaldığı şimdiki yıllarda.

YY: Doğru açıklıyorsunuz... Sanki gerçekdışı bir dönem yaşıyor gibiyiz çoktandır.

Fürüzan: Bakın bir Sovyet filminden sık anımsadığım bir sahne var. Bir kadın belediye başkanı, yönettiği kent için getireceği iyileştirme planlarını gerçekleştirebilmek amacıyla merkeze (Moskova) başvurduğunda, aldığı olumsuz yanıtla küskün, kırılmış geri gelip olanları en yakın çalışma arkadaşlarına anlatırken, onların yüzünde canlı bir ilgi göremediği o günün akşam yemeği masasının başında, televizyonda haberler akar-ken birden Vietnam'la ilgili çarpışmalara geçildiğinde, ondan ikinci yemeğin servisini isteyen çocuklarına, kocasına bakarak, "Biz yemek düzenimizi bozmadan, hem lokmalarımızın tadını çıkarıp hem de bu kıyımı izleyebiliyorsak dünya çok berbat bir yer oluyor demektir" der. Şimdi en yakını-

mızdaki bir örneğin (Irak) dışındaki daha yeni bir örnek var. Tsunami'nin yıktığı turistik bir bölgede, hemen deprem sonunda tatile giden aileler arasından birinin TV kameralarına, "Evet, böyle bir şey oldu, fakat elbette biz bu dinlencenin tadını çıkaracağız" demesi. Ölülerle dolu bir deniz ve çevre, acılar, çaresizlikler içinden yalıtılmış korkutucu bir tatil bilinci... İşte bizler şimdi bunlara kıpırtısız tanıklık ediyoruz. Eğlenmek, show business, çağımızın artık en çekici sektörü. Küreselleşmeyi emreden holdingler, erkin neo.com'ları, uluslararası sermaye uyurken bile bizleri yönetiyor... Sanatların buradaki asal sorusu ise olağanüstü önemli. Neyi, nasıl, kime açıklayacak, salt edebiyatın değil tüm benzer disiplinlerin günümüzde can noktasında duran soru bu değil midir? Çünkü kitabın, yazının, kelamın insan bilincini değiştirme gücünü bana en çarpıcı yolda veren ilk şey, büyük sinemacı Bunuel'in Salvador Dali ile birlikte 1929'da senaryolarını yazdığı *Endürlü Köpek* ve *Altın Çağ* filmlerindeki etkili sayısız sahnelerinden birindedir. Kitabın bir silaha dönüşmesiydi bu. Yazının, yazınsal olanın değiştirme gücünü bundan daha iyi anlatan bir başka örneği kesinlikle bilmiyorum. Edebiyat, elbette yeni yollar dener her şey değişip dururken. Yalnız unutulmamalı, her değişim ya da yenilik gelişmeyi, aklın utkusunu taşımaz... Ün ve paranın 'reyting' cetveli de sanatçı için tuzaklarla dolu olabilir. Özellikle selamladığımız, alkış tutucularınızı dikkate almalısınız.

YY: Tüm bu konuşmalarınızın izdüşümü dönüştürülmüş olarak yapıtlarınızda da var... Sizin öykü ve romanlarınızda dikkati çeken bir ayrıntı belleğiniz var. Yapıtlarınızın arka planında sanki bir sanat yönetmeni gibi çalışıyorsunuz... Bunun için özel bir çalışma yapıyor musunuz, yoksa kendiliğinden oluşan bir algılama/yansıtma belleği mi?

Fürüzan: Ayrıntılar hepimiz için nasıl da önemlidir... Her sabah uyandığımız güne girerken tekdüzeliği bozan nice şey vardır hayatımızda diye düşünüyorum. Beklentilerimizin sınındığı bir yeni eşiktir her günün başlangıcı. Tarih düşmelerimizde o tarihi kimi kez bir bakış, bir ses, bir renk belirler. Çünkü tüm bunlar bütünü oluşturan olmazsa olmazlardır. Dikkat edildiğinde bir oluşumun işaret noktaları vardır bunlarda. Beni hep etkilemiş olan cümlelerden biri şudur. "Ben onun o zaman böyle olduğunu düşünmemiştim." Peki neden? İzler var ve biz anlamıyoruz. Hayatın kuruluşu ayrıntılarda boy atıyor. Tıpkı bir biyolojik varlığın dokusunda olduğu gibi. Çocukluğunu anlatan birine yönelsek, onun etkilendiği olayların ayrıntılardan güç aldığını görürüz. Bu, bende belirgin, başat bir yaklaşım oldu. Yazmadan önce de böyleydi, bir olayı ya da bir filmi anlatırken çevreyi, mekânı, insanı, olayları tümüyle betimlemeye girişirdim. Sinemanın kitleleri kolayca çekme noktasını düşünürsek, benim sinema sevgime özel bir anlam yüklemeyi yersiz bulurum. Olsa olsa, daha yıllarca sonraki durumumu farklı sayabiliriz; çünkü görüntülerin arkasındaki metinleri okumaya gösterdiğim özen,

sinemadaki ayrıntılara olan dikkatimden beslenmiştir. Edebiyatta en yalın metinlerde bile 'eğer gerçek bir edebi değer taşıyorsa' seçilen sözcüklerin gücü anlatımınızı derinleştirecektir. Özel bir çalışma yöntemi dersek, bir konu bende nerde, nasıl yaşanacaksa dokusuyla, rengiyle, sesiyle oluşuyor. Kimi zaman yerleştirmeye kalktığımda yerine ilişmiyor bile, bu doku uymazlığını görünce başka bir noktaya yöneliyorum. Ayrıntılar... evet, bence vazgeçilmezlerdir bir yazar için.

YY: Yazın bilincinizde öyküden romana yönelmeniz nasıl oluştu?

Fürüzan: Siz de bilirsiniz, seçtiğiniz kimi konular sizi romana götürür. Romanın dengesi kişileri, olayları ayrı kapsamda süren bir çalışmadır çoğunluk. Sizin edebiyat belleğinizdeki birikimlerle yazmayı bu yolda sürdürürsünüz. Fakat yazdıklarınızın sayfa sayısından çok kiminde içeriği onu romanlaştırır. Lermontov'un *Zamanımızın Bir Kahramanı*, Kafka'nın *Joseph Samsa'sı*, Atılgan'ın *Anayurt Otel'i*ndeki... vb. kahramanlarının taşıdığı içeriğin okura getirdiği açıklımla birer romandır. *Budala*, *Yeniden Diriliş*, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* ve tıpkı benzerleri...

YY: Hemen yakın tarihe sıçrama yaparsak... 90'lı yılların ortalarında Memet Fuat'ın etkisiyle, özellikle *Adam Öykü* çevresinde öykü adına bir yoğunlaşma oldu. Birçok yeni yazar bu oluşumdan güç alıp öne çıktı. Sizin izlenimleriniz nedir?

Füruzan: Edebiyat için girişilen her çalışmayı sevinçle karşılarım. Özellikle yakın yıllardaki içi giderek boşaltılan, böylece her tür metnin (edebiyat) adı altında sunulduğunu düşünürsek... Ben okuyabildiğim bazı örnekler arasında elbette başarılı olmuş olanlarını da gördüm. *Adam Öykü*'yü sorduğuna göre, ona dönersek, değerli eleştirmen Semih Gümüş'ün şu değinmesini anımsatmak isterim, çünkü kendisi derginin yayındaki önde gelen adlarından, yaklaşık şöyle bir açıklaması oldu. "Yeni öykücüler kahramanlarını konuşturamıyorlar bile." Bu, hem önemli hem de çok düşündürücü bir saptama. Semih Gümüş bunu söylerken sanırım gönderilen neredeyse binlerce metni okumuştur. Yazarların nasıl bir edebiyat belleği oluşturdukları, tam bu noktada ele alınmalı. Hangi seçimlerden yola çıkmaktalar? Türk ve dünya edebiyatıyla kurdukları birikimler ve tartışmalar nedir? Yazma girişimlerini ateşleyen bakış açıları nedir? Örneğin, Türk edebiyatının Osmanlı dönemiyle olan bağlantısındaki ana durakları, dil, değişim, yenilenme evrelerini içselleştirdikten sonra mı karşı çıkışlara geçiyorlar? Eğilimlerin boy attığı akımları elden düşme modalarla mı karıştırıyorlar. İşte tüm bu ana başlıkların ve benzerlerinin altı doldurulmalı. Bu da günümüzdeki düşünce ve eleştirinin daha yansız, daha geniş yaklaşımlarını gerektiriyor. Elbette dergi sayfalarında konuya daha çok yer vermelerini de. Böylece *Yeni Dergi*'nin seçkin yerinin hangi koşullarda oluştuğu da saptanmış olacaktır. Bu zemin üzerinde de yeni çıkışların, yeni çalışmaların günümüzdeki çekim alanı sağlıklı bir

yaklaşımla, hem de gözü pek bir eleştirel bakışla yerine konabilir.

YY: Yenilerde Dünya P.E.N. Yazarlar Örgütü de 14 Şubat Öykü Günü'nü kabul ederek, bugünün tüm üye ülkelerde kutlanmasına karar verdi. Sözünü ettiğimiz bu edebi, siyasi, sanatsal karanlık tablo içinde, bence önemli bir başarı, Türk öykücülüğü ve edebiyatı için. Sizce de umut var mı?

Füruzan: Dünya P.E.N. Yazarlar örgütünün, Türkiye'nin önerisiyle, 14 Şubat'ın "14 Şubat Öykü Günü" olarak kabul edilmesi kuşkusuz bir başarıdır. Bundan sonrası yolda bir yapılacak bu etkinliğe canlılık katmaktır. Asıl iş bundan sonra başlıyor diyebiliriz. Evet, asıl iş bundan sonrasının çalışkanlıklarını istiyor.

YY: Geçmişte yaptığınız bir konuşmanızda, "İnsanlığın mahşerini kendisinin yarattığını biliyorum. İçim merhametle doluyor. Ölümlü bir varlığın hayatını bu denli süflileştirebilecek bir tekdüzeliğe nasıl gönüllü olabileceğine şaşırıyorum" diyorsunuz. Yaşadığımız günlerin anlamını betimleyen bir fotoğraf karesi gibi bu sözleriniz... Bunda ulusal sınırların sahibi siyasal iktidarların etkisi çok fazla... Dünya insanı olmak çok mu zor?

Füruzan: Evet, giderek de böyle düşünüyorum. İnsanlığın ütopyası yok edildi. Her şeyin bire bir karşılandığı bir yeni yüzyıldayız. Kimsenin acıları, haksızlıkları görmek için bir an bile durakladığı yok. Büyük bir

patırtının yarattığı adı 'eğlence' olan bir oyalanma koridorunda koşuşturuyoruz. Şu an dünyada yaşananları düşünelim, insanlar yeterince, hatta fazlasıyla acınacak durumda. Böylesi dışarlık bir haz düşkünlüğü göz yaşartıcı bence. Asıl soru hangi dünyanın hangi insanı olacaksınız. Hangi dünyanın? Evet... Var mı öyle bir yer?

YY: Yine de onca karmaşanın ve edebi (!) reklam metinlerinin arasında son kitabınız *Sevda Dolu Bir Yaz*, sanki boğucu bir sıcakta imbat rüzgârı gibi esti. İçimize duygu dolu bir serinlik bırakan üç uzun öyküden oluşuyor. Hem bu duygular öylesine yerel ki... Çok etkilenmiştim bu yüzden. Uzun bir aradan sonra yayımlanmış son kitabınız...

Fürüzan: Uzun bir ara. Evet... Yerel duygular mı? Bunu bilemem. Almanya'da yayımlanan kitaplarımdan biri, *Frau ohne Schleier* için çok olumlu karşılıklar aldı. Birçok ciddi gazetede *Die Welt*, *Frankfurter Allgemeinen Zeitung*... "Fürüzan'ın edebiyatı Avrupa edebiyatındaki yerini almıştır. O oryantalist bir yazar değildir. İnsanlık coğrafyasından bize edebi tanıklıklar getirmektedir" diye yazıldı. Çok örnek verebilirim dış basından. Duyguların yerelliğinden çok evrenselliği önemli. İnsanoğlunun acılı yolculuğu her yerde aynı algılanıyor bence. *Sevda Dolu Bir Yaz* övgünüz sevindirici benim için.

YY: Ayrıca bir de *Kitaplık* dergisinde yayımlanan son öykünüz de benzer duyarlıktaydı. Adam ve çocuğun hikâyesi kurulu sistemin dış izlerini duyumsattı bana. Evet, aynı zamanda evrensel bir duyarlılık bu... Ancak yerel dokusu da iyi olduğu için daha güçlü etki yaratıyor denilebilir... Öykü yazmayı sürdürüyor musunuz?

Fürüzan: *Kent Düşerken*'deki Baba ve Oğul'un çıkışı olmayan bir yoksullukla gömülen hayatları, ölümün çevrelerini kuşatıp durması... İşte öykülerden biri daha. Yayımlanmamış daha binlercesi var bizi bekleyen. Yazmalıyız. Öykü yazılı metinlerin en amansızıdır. Bence şiirden sonra ya da onunla başabaş gider. Dünya edebiyatı ne unutulmaz öykülerle dolu... .

YY: Aslında böyle meraklı sorulardan her ne kadar kaçınısam da, dergi okurları için sormam gerekir herhalde. Şimdilerde yeni bir çalışmanız var mı?

Fürüzan: Kafamda yerleşip duranlar, yer değiştirenler, belirenler, birden karşılaştıklarım var. Her yazarın kahramanları onu yoklar, sınar, sonra tanışıp anlaşarak birlikte masa başına geçerler...

YY: Sevgili Fürüzan, siz yeniden kahramanlarınızla baş başa kalmadan önce, bu samimi konuşmamız ve düşüncelerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederim.